

**Національна академія наук України
Інститут регіональних досліджень**

Серія **“Регіони: моніторинг, прогнози, моделі”**

Головний редактор д.е.н. Є.І. Бойко

ISBN 978-966-02-4250-0

**ІНФРАСТРУКТУРНИЙ КОМПЛЕКС
ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ:
ОЦІНКА СТАНУ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ**

Львів - 2010

УДК 338.49:330.522.2(477.81)(477.82)(477.83)(477.84)(477.86)

I-74

Інфраструктурний комплекс Західного регіону України: оцінка стану і напрями розвитку : [монографія] / [С.О. Іщук, Т.В. Кулініч, В.Є. Крупін, С.М. Ткач]; НАН України. Ін-т регіональних досліджень; [наук. ред. С.О. Іщук]. – Львів, 2010. – 242 с. – ISBN 978-966-02-5680-4.

У монографії систематизовано основні підходи до визначення сутності інфраструктури і класифікації її об'єктів. Досліджено чинну систему управління об'єктами інфраструктури на регіональному рівні. Проаналізовано нормативне регулювання розвитку інфраструктури. Сформовано методику оцінювання наявності і ефективності використання об'єктів інфраструктури регіону. Проведено комплексну оцінку техніко-економічного стану об'єктів виробничої і соціальної інфраструктури п'яти областей Західного регіону України за період 2003-2008 рр. Визначено напрями забезпечення розвитку інфраструктури регіону.

Для наукових працівників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, державних службовців, підприємців.

Авторський колектив:

д.е.н. Іщук С.О., к.е.н., с.н.с. Кулініч Т.В., к.е.н. Крупін В.Є., Ткач С.М.

Науковий редактор д-р екон. наук С.О. Іщук

Рецензенти:

Мікула Н.А. – доктор економічних наук, професор
(Інститут регіональних досліджень НАН України, зав.
відділу);

Данилюк М.О. – доктор економічних наук, професор
(Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу, зав. кафедри)

ISBN 978-966-02-4250-0 (серія)

ISBN 978-966-02-5680-4

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту регіональних досліджень НАН України (протокол № 3 від 20 квітня 2010 р.)

© Інститут регіональних досліджень НАН
України, 2010

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1 Теоретико-правові засади функціонування об'єктів інфраструктури в регіоні	7
1.1. Сутність і класифікація інфраструктури регіону.....	7
1.2. Система управління об'єктами інфраструктури на регіональному рівні.....	15
1.3. Нормативне регулювання розвитку інфраструктури	24
1.4. Інформаційне забезпечення розвитку інфраструктури регіону	38
Розділ 2 Методичні засади комплексного оцінювання інфраструктури регіону	49
2.1. Методичні рекомендації щодо оцінки техніко-економічного стану об'єктів інфраструктури.....	49
2.2. Методичні рекомендації щодо оцінки темпів розвитку інфраструктури регіону	68
Розділ 3 Оцінка техніко-економічного стану об'єктів виробничої інфраструктури.....	77
3.1. Транспортний потенціал регіону.....	77
3.2. Шляхове господарство	91
3.3. Мережі електропостачання	95
3.4. Комунікаційні мережі і об'єкти зв'язку.....	101
3.5. Об'єкти поводження з відходами	108
3.6. Інфраструктура промисловості.....	116
3.7. Інфраструктура будівельного комплексу	126
3.8. Інфраструктура лісового господарства.....	135
3.9. Інфраструктура сільського господарства	143

Розділ 4 Оцінка техніко-економічного стану об'єктів соціальної інфраструктури	150
4.1. Житлово-комунальне господарство.....	150
4.2. Об'єкти інфраструктури водопостачання та водовідведення	159
4.3. Об'єкти інфраструктури у сфері торгівлі	166
4.4. Об'єкти інфраструктури у сфері громадського харчування	174
4.5. Об'єкти інфраструктури у сфері охорони здоров'я	181
4.6. Об'єкти інфраструктури у сфері культури.....	189
4.7. Об'єкти інфраструктури в системі освіти	196
4.8. Готельне господарство.....	204
4.9. Об'єкти туристично-рекреаційної сфери	210
Розділ 5 Напрями забезпечення розвитку інфраструктури регіону	220
Список використаних джерел.....	234

ВСТУП

Вирішення проблеми ефективного формування і функціонування інфраструктури регіонів України є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку національного господарства на інноваційній основі. Інфраструктура як об'єкт впливу відповідних державних і регіональних суб'єктів регулювання є водночас важливим чинником активізації господарських процесів і підвищення інвестиційної привабливості регіонів. Наявні відмінності та диспропорції у потенційних можливостях соціально-економічного розвитку окремих областей і сфер господарювання суттєво позначаються на функціонуванні об'єктів регіональної інфраструктури. А це зумовлює актуальність і важливість досліджень трансформаційних процесів, що відбуваються у вітчизняному інфраструктурному комплексі, а відтак вимагає обґрунтування науково-методологічних засад оцінювання техніко-економічного стану об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури.

Монографія підготовлена за результатами досліджень, що проводилися при виконанні комплексної науково-дослідної теми "Оцінка техніко-економічного стану об'єктів інфраструктури та виробничих фондів (за регіонами України)". Зокрема в Інституті регіональних досліджень НАН України здійснювалася оцінка комплексу інфраструктури 5-ти областей Західного регіону України (Львівської, Івано-Франківської, Волинської, Рівненської і Тернопільської) за період 2000-2008 рр.

Відповідно до розробленого методичного інструментарію комплексне оцінювання інфраструктури регіону проводилося у такій послідовності:

1-ий етап - оцінка наявності об'єктів інфраструктури і обсягів виконаних ними робіт та наданих послуг;

2-ий етап - аналіз фінансово-економічних показників діяльності об'єктів інфраструктури;

3-ій етап - діагностика стану і руху основних засобів на об'єктах інфраструктури;

4-ий етап - узагальнена оцінка використання основних засобів об'єктів інфраструктури відповідних областей через динаміку значень показників фондівіддачі і рентабельності.

При оцінюванні техніко-економічного стану *^* виробничої інфраструктури основними об'єктами визначено 9 найважливіших складових інфраструктурного комплексу регіону: транспортний потенціал регіону, шляхове господарство, мережі електропостачання, комунікаційні мережі і об'єкти зв'язку, об'єкти поводження з відходами, а також інфраструктура промисловості, будівельного комплексу, сільського і лісового господарства. Діагностику стану і аналіз рівня розвитку та

ефективності використання *соціальної інфраструктури* регіону проведено за такими складовими: житлово-комунальне господарство, об'єкти інфраструктури водопостачання та водовідведення, об'єкти інфраструктури у сферах торгівлі, громадського харчування, охорони здоров'я, культури, системи освіти, готельне господарство і об'єкти туристично-рекреаційної сфери.

Інформаційною базою дослідження стали офіційні статистичні дані, опубліковані в статистичних щорічниках і на сайтах Головного та відповідних обласних управлінь статистики, а також матеріали, надані міністерствами та відомствами і управліннями обласних державних адміністрацій Західного регіону України.

За результатами проведеної оцінки визначено основні способи покращення техніко-економічного стану об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури в областях Західного регіону України і окреслено ключові напрями вдосконалення чинної системи регулювання розвитку інфраструктурного комплексу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ В РЕГІОНІ

1.1. Сутність і класифікація інфраструктури регіону

Термін *інфраструктура* (від латинських слів *infra* - “під” і *structure* - “будівля”) використовується з 20-х рр. ХХ ст. Його трактували як сукупність доріг, мостів, ліній зв'язку і суспільних робіт, які потрібні для функціонування як індустріальної економіки загалом, так і її окремих складових зокрема. Цей термін також мав специфічне застосування і у військовій сфері, означаючи комплекс споруд, необхідних для захисту країни [103]. Проте уже з середини 40-х рр. минулого століття поняття “інфраструктура” активно застосовується і в економічній науці. На сьогоднішній день під інфраструктурою розуміється *сукупність сфер і видів діяльності, що забезпечують функціонування економіки і життєдіяльність населення.*

Інфраструктурі як складній економічній категорії притаманні певні особливості, до яких можна віднести:

- інтегральність - інфраструктура має міжгалузевий характер, оскільки повинна забезпечувати виконання певних функцій у багатьох сферах (зв'язок, інформаційні мережі, транспорт та ін.), виконуючи, таким чином, інтеграційну функцію між галузями виробництва, окремими регіонами і країнами;

- гнучкість - будучи достатньо розвиненою, інфраструктура може швидко реагувати на зміну умов виробництва і життя населення, своєю чергою, виконуючи роль стимулятора (чи стабілізатора) регіонального розвитку;

виконання функції забезпечення функціонування економіки і життєдіяльності суспільства, але без створення матеріальних благ.

Розвиток інфраструктури є передумовою усіх процесів відтворення, він істотно впливає на ефективність функціонування окремих регіонів, а відтак - на рівень економічного розвитку в країні загалом. Окрім того, від стану інфраструктури значною мірою залежить і військовий потенціал країни, її обороноздатність. Передусім це стосується проблем будівництва системи стратегічних шосейних доріг, аеродромів, портів, стану внутрішніх водних шляхів та ін. До прикладу, у США за рівнем технічної оснащеності інфраструктура випереджає багато інших галузей економіки.